

Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Üzerine Bir Araştırma *

Halil ÖZDEMİR**

H. Yusuf ACUNER***

Atıf/Cite as: Özdemir, Halil- Acuner, H. Yusuf. “Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Üzerine Bir Araştırma”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22 (2022), 376-405.

Öz: Bu çalışmanın temel amacı Anadolu İmam Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenlerin örgütsel bağlılık ve örgütsel kimlik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışlarına olan ilişkisini tespit etmektir. Bu kapsamda 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye İstatistik Kurumunun Türkiye Bölgeler Sınıflamasında Düzey 1 olarak belirlediği 12 coğrafi bölgeden seçilen, 23 ildeki 1506 Anadolu İmam Hatip Lisesi öğretmenin görüşüne başvurulmuştur. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “İmam Hatip Okulları Örgütsel Kimlik Algısı Ölçeği”, “Örgütsel Bağlılık Ölçeği” ve “Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Katılımcılardan toplanan veriler; Aritmetik Ortalama, Pearson Korelasyon ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin örgütsel bağlılık, örgütsel kimlik ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre öğretmenlerin örgütsel bağlılık ve örgütsel kimlik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışları üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılığa ilişkin algı düzeylerinin artmasının onların örgütsel vatandaşlık davranışlarının yükselmesine neden olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Örgütsel Vatandaşlık Davranışları, Anadolu İmam Hatip Liseleri, Öğretmenler

* Bu çalışma Doç. Dr. Hacı Yusuf Acuner danışmanlığında Halil Özdemir tarafından hazırlanan “Öğretmen Algılarına Göre Anadolu İmam Hatip Liseleri’nde Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Rize, Türkiye, halil_ozdemir15@erdogan.edu.tr, ORCID: www.orcid.org/0000-0003-4635-8289

*** Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Rize, Türkiye, yusuf.acuner@erdogan.edu.tr, ORCID: www.orcid.org/0000-0001-6687-7786

A Research on Organizational Citizenship Behaviors of Anatolian İmam Hatip High School Teachers

Abstract: The main purpose of this study is to determine the effect of organizational commitment and organizational identity perceptions of teachers working in Anatolian İmam Hatip High Schools on organizational citizenship behaviors. In this context, the opinions of 1506 Anatolian İmam Hatip High School teachers in 23 provinces selected from 12 geographical regions determined by the Turkish Statistical Institute as Level 1 in the Classification of Regions of Turkey in the 2019-2020 academic year were consulted. The research was designed in the relational survey model, which is one of the quantitative research methods. In the research, "İmam Hatip Schools Organizational Identity Perception Scale", "Organizational Commitment Scale" and "Organizational Citizenship Behavior Scale" were used as data collection tools. Data collected from participants; The Arithmetic Mean was analyzed by Pearson Correlation and Multiple Linear Regression Analysis. According to the results of the research, it was determined that there is a positive and significant relationship between teachers' organizational commitment, organizational identity and organizational citizenship behaviors. According to the results of multiple linear regression analysis, it has been determined that teachers' organizational commitment and organizational identity perceptions have an effect on their organizational citizenship behaviors. When the study findings are evaluated as a whole, it can be said that the increase in teachers' perceptions of organizational identity and organizational commitment causes their organizational citizenship behaviors to increase.

Keywords: Religious Education, Organizational Citizenship Behaviors, Anatolian İmam Hatip High Schools, Teachers.

بحث عن سلوكيات المواطنة التنظيمية لمعلمي مدرسة الإمام الخطابي الأناضول

المخلص: الغرض الأساسي من هذه الدراسة هو تحديد أثر الالتزام التنظيمي وتصورات الهوية التنظيمية للمعلمين العاملين في ثانوية الإمام الخطيب الأناضولية على سلوكيات المواطنة التنظيمية. في هذا السياق، تم استطلاع آراء 1506 معلمي مدرسة الإمام الخطيب الثانوية الأناضولية في 23 مقاطعة، تم اختيارهم من 12 منطقة جغرافية حددها معهد الإحصاء التركي على أنها المستوى 1 في تصنيف مناطق تركيا، في العام الدراسي 2019-2020. تم تصميم البحث في نموذج المسح العائلي وهو أحد أساليب البحث الكمي. في البحث، تم استخدام "مقياس إدراك الهوية التنظيمية لمدراس الإمام الخطيب" و "مقياس الالتزام التنظيمي" و "مقياس سلوك المواطنة التنظيمية" كأدوات لجمع البيانات. البيانات التي تم جمعها من المشاركين؛ تم تحليل المتوسط الحسابي عن طريق ارتباط بيرسون وتحليل الانحدار الخطي المتعدد. وبحسب نتائج البحث، فقد تبين أن هناك علاقة إيجابية وذات دلالة بين الالتزام التنظيمي للمعلمين، والهوية التنظيمية وسلوكيات المواطنة التنظيمية. وفقاً لنتائج تحليل الانحدار الخطي المتعدد، فقد تم تحديد أن تصورات المعلمين للالتزام التنظيمي والهوية التنظيمية لها تأثير على سلوكيات المواطنة التنظيمية. عندما يتم تقييم نتائج الدراسة ككل، يمكن القول أن زيادة تصورات المعلمين للهوية التنظيمية والالتزام التنظيمي تؤدي إلى زيادة سلوكيات المواطنة التنظيمية لديهم.

الكلمات المفتاحية: التربية الدينية، سلوكيات المواطنة التنظيمية، ثانوية الإمام الخطيب الأناضولية، المعلمون

GİRİŞ

Günümüz eğitim örgütleri içerisinde yer alan okullarda, iş tanımlarında resmî olarak ifade edilmiş olan görevlerin ötesinde gönüllülüğe dayalı davranışlar sergileyen ve okulların gelişimine önemli katkı sağlayan öğretmenlere daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanarak okullarda verimliliğin artırılması noktasında önem verilen ve araştırma yapılan konuların başında “Örgütsel Vatandaşlık Davranışı” gelmektedir. Örgütsel vatandaşlık davranışlarını sergileyen öğretmenler öğrencilerine daha faydalı olabilmek ve okulun hedeflerine daha etkili ve hızlı ulaşabilmesi adına sürekli gayret gösterirler.

Örgütün verimliliğine ve başarısına olumlu katkı sağlayan örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde çalışanların örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık algılarının etkili olduğu ifade edilmektedir (Akatay, 2008; Duman, vd. 2013). Örgütlerin merkezi, kalıcı ve farklı karakteristik özelliklerine yönelik çalışanların algı ve inançlarını ifade eden örgütsel kimlik (Ertürk, 2003) örgütteki çalışanların gönüllü davranışlar sergilemesinde etkili olmaktadır. Nitekim örgütsel kimlik algısı güçlenen ve kendilerini örgütleriyle bir bütün olarak algılayan çalışanlar örgütsel başarı için gönüllü davranışlar sergilemektedirler (Çakır, 2019). Öte yandan iş görenlerin çalıştığı örgüte karşı hissettiği bağın gücünü ifade eden örgütsel bağlılık, çalışanın örgütte kalma isteği ile örgütün amaç ve değerlerini benimsemesi tanımlanmaktadır. Bu anlamda örgütsel bağlılık algıları yüksek düzeyde olan çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışlarını sergileme eğilimleri artmaktadır. Zira bir örgütte çalışanlar, örgütlerine ne kadar samimi bağlanırlarsa, kendilerini ne kadar çok örgütlerinin önemli bir parçası olarak hissedersen, örgüt yararına daha fazla gönüllü davranışlar sergilemektedirler (Aydın, 1993).

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde ortaöğretim düzeyinde eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirilen Anadolu İmam-Hatip Liseleri, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde öğrencileri hem mesleğe hem de yükseköğrenime hazırlaması açısından önemli bir görevi yerine getirmektedir. Bu okullardaki başarı ve verimliliğin artırılması noktasında öğretmenlerin okulun amaç ve değerlerini benimseyerek biçimsel rol tanımlarının ötesinde gönüllük esasına dayanan örgütsel vatandaşlık davranışları sergilemeleri oldukça önemlidir (Karaman ve Aylan, 2012). Okulların gelişmesinde ve performansında, öğretmenlerin iş sorumlulukları dışındaki olumlu tutum ve davranışları belirleyici olmaktadır. (Uysal, Sarier, Çilek, 2019). Bu sebeple bu okullarda çalışan öğretmenlerin örgütlerine ilişkin ne hissettikleri ne düşündükleri kendilerini örgütle ne ölçüde özdeşleştirdiklerini ve bu algılarının örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Örgütsel Kimlik

Kimlik kelimesi “Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özellikler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2010). Bu tanımlamaya göre kimlik; bireyin benzersizliğini, özerkliğini ve farklılığını ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Yılmaz, vd. 2016). Bu bağlamda ortak amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen bireyler zamanla kendilerini bir kimlikle ifade etmektedirler (Çobanoğlu, 2008). Buna göre bireylerin kimliği olduğu gibi örgütlerin de davranışlarına, görünümüne ve uygulamalarına yansıyan benzersiz kimlikleri bulunmaktadır. İşte bu kimlikleri, örgütlerin farklılıklarını ortaya koymalarına ve tanınmalarına imkân sağlamaktadır (Ertürk, 2018).

Örgütsel kimlik; örgüt üyelerinin “örgüt olarak biz kimiz?” sorusuna verdiği ortak yanıt olarak ifade edilebilir (Tüzün ve Özdoğan, 2006). Buna göre Albert ve Whetten (1985) örgütsel kimlik kavramını; “örgüt üyeleri tarafından algılanan süregelen, merkezi ve benzersiz örgüt özellikleri” olarak tanımlamaktadır. Yapılan bir başka tanımlamada Dutton vd.(1994) göre “örgüt çalışanlarının, çalıştıkları örgüt veya kurumları tanımlamakta kullandıkları kavramlarla kendilerini ne seviyede tanımladıklarının bir göstergesi” olarak ifade edilmektedir. Genellikle birey ve örgüt arasındaki ilişkiyi belirtmek için kullanılan (Yılmaz, vd. 2016) örgütsel kimlik kavramı bir örgütü diğerlerinden ayıran ve onun özgünlüğünü ifade eden özellikler bütünü olarak tanımlanabilir (Şişman, 2002). Yukarıda ifade edilen tanımlarından hareketle örgütsel kimlik, örgütün ne yaptığı ya da kim olduğu ile ilgilenmekte olup (Uğurlu ve Arslan, 2015) kurumların tanınmasında odak noktayı oluşturmaktadır. Bu öneminden dolayı örgütsel kimlik, üyelerin örgütlerine yönelik düşüncelerini ve duygularını tespit etmek amacıyla geliştirilmiş bir kavramdır (Çobanoğlu, 2008).

Örgütsel davranış literatüründe örgüt çalışanlarını bir arada tutan kritik faktörlerden biri olan (Akatay, 2009) ve örgüt verimliliğini etkileyen örgütsel kimlik kavramı, üyelerin kurumlarını ne şekilde algıladıklarını, kendilerini örgüt çalışanı ve kurum olarak nasıl tanımladıklarını belirlemeye çalışır (Kalemci-Tüzün, 2006; Argon, Ertürk, 2013). Örgütsel kimlik denildiğinde birçok kişinin aklına; örgütün kuruluş logosu, kullandığı renkler ve amblemler gibi örgüte ait görsel unsurlar gelmektedir. Aslında örgütsel kimlik yukarıda sayılan görsel unsurların yanında örgütsel iletişim, örgütsel imaj, örgütsel davranış ve örgüt felsefesi gibi örgütle ilişkili öğelerden meydana gelmektedir. Bu öğelerin her biri kendi içinde birbirleriyle etkileşim halinde bulunması ve örgüte has bir biçimde kullanılması, o örgütün örgüt kimliğini meydana getirmektedir (Okay, 2000). Bahsedilen bu unsurların her biri, örgütün tanımlanmasında, şekillendirilmesinde ve yönlendirilmesinde belirleyici etkiye sahiptirler (Orçanlı, Bekmezci, vd., 2019). Örneğin; kurumsal kimlik geliştirmede,

örgüt çalışanları arasındaki iletişim bağlarının güçlü olmasının önemli ölçüde etkili olduğu ifade edilmektedir (Tabak ve Boyacı, 2019).

Örgütsel kimliğin, örgütler açısından pek çok faydasından söz edilmektedir. Öncelikle örgüt kimliği, çalışanları motive ederek merkezi bir kuvvet rolü oynamaktadır. Bunun yanında çalışanlar kendi örgütlerinin amaçlarını, değerlerini ve özelliklerini net bir biçimde idrak ettiğinde örgütlerine daha büyük destek ve bağlılık gösterecekleri düşünülmektedir (Hepkon, 2003). Bu anlamda Arslan(2019) tarafından örgüt içerisinde çalışanların örgütsel kimlik algılarının güçlü olmasının, örgüt-kurum kimliğine destek olabilecek pozitif davranışların sergilenmesine yönelik olumlu katkı sağlayacağı belirtilmektedir. Ayrıca örgüt paydaşları arasında duygusal ve psikolojik bağ oluşturduğu, örgüt içi koordinasyonu sağlayarak örgütün devamına katkı sağladığı ve örgütsel amaçlara ulaşmada gerekli gayreti göstermeleri için çalışanları motive ettiği ifade edilmektedir (Tüzün ve Özdoğan, 2006; Tüzün ve Çağlar, 2008). Aynı zamanda örgütsel kimlik, çalışanlar arasındaki birlik ve beraberliği güçlendirerek hoşgörü davranışının gelişmesine de büyük katkı sağladığı ifade edilmektedir (Çelik, 2007). Bu verilerden anlaşıldığı üzere örgüt içindeki süreçlerde büyük bir etkiye sahip olan örgütsel kimliğin, örgütsel etkinliğin sağlanmasında ciddi katkısının olduğu ifade edilebilir.

Literatüre bakıldığında örgütsel kimlik ile ilişkili birçok kavramın incelendiği görülmektedir. Kalemci-Tüzün (2006) örgütsel güven, örgütsel kimlik ve örgütsel özdeşleşme; Akgül (2012) örgütsel kimlik ile örgütsel bağlılık; Çobanoğlu (2008) örgütsel kimlik ve örgütsel etkililik; Koçmar (2019) kişilik özelliklerinin düzenleyici rolü, örgütsel kimlik ve örgütsel muhalefet; Erdinç (2019) örgütsel sağlık ile örgütsel kimlik; Karaoğlu (2019) örgütsel kimlik, örgütsel imaj ve örgütsel bağlılık; Kılıçkaya (2019) örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Bu araştırmalardan anlaşıldığı üzere örgütsel kimlik kavramının çok farklı örgütsel davranış değişkeni ile ilişkisi incelenmiştir.

Örgütsel Bağlılık

Son yıllarda insan unsurunun örgütlerdeki rolünün ön plana çıkmasıyla birlikte örgüt çalışanı ile örgüt hedefleri arasındaki uyumun bir göstergesi olan örgütsel bağlılık kavramının önem kazanmasına sebep olmuştur (Çetin, Basım, vd., 2011). Bu yüzden bütün örgütler; kendilerine yüksek bağlılığı ve sadakati olan, her zaman örgüt çıkarları doğrultusunda gönüllü olarak hareket edebilecek bireylerle çalışmak arzusu ve arayışı içinde olmuşlardır (Ertürk, 2003). Bu noktada örgütsel amaçları gerçekleştirmede örgütsel bağlılığın ne kadar önemli ve kritik bir konu olduğu görülmektedir.

Literatür incelendiğinde örgütsel bağlılık; çalışanın çalıştığı örgütle psikolojik olarak bütünleşmesi, örgütün amaç ve hedeflerini benimsemesi ve örgütte çalışmaya devam etme yolunda duyduğu istek olarak tanımlanmaktadır (Gürbüz, 2006). Bunu yanında Allen ve Meyer (1996) örgütsel bağlılık kavramı, “örgüt çalışanlarının örgütün amaç ve normlarını benimseme ölçüsü ve örgütlerine karşı hissetmiş oldukları duygusal bağlılığı ve örgütte çalışmaya devam etme arzusu” şeklinde tanımlamışlardır. Bu açıdan bakıldığında örgütsel bağlılığın, bireyin örgütün amaç ve hedeflerine güçlü şekilde inanma, örgüt için çaba sarf etmeye ve örgütün üyesi olarak devam etmeye istekli olma gibi üç temel özelliği içermektedir (Bağcı, 2013). Bunun yanında Tsui ve Cheng (1999) göre örgütsel bağlılık, öğretmenlerin kendilerini kurumlarıyla özdeşleştirmesi ve kurumlarına devam etmeleri şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanımlamalara göre okulun amaçlarına ve değerlerine güçlü şekilde inanılması; okul adına önemli düzeyde çaba göstermeye istekli olunması ve okulda çalışmayı sürdürmeye yönelik güçlü bir istek gösterilmesi öğretmenlerin örgütsel bağlılığı olarak nitelendirilmektedir (Sezgin, 2010).

Meyer ve Allen (1991) tarafından örgütsel bağlılığa ilişkin olarak yapılan çalışmalarda duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılıktan oluşan üç boyutlu örgütsel bağlılık modelinin geliştirildiğini görmekteyiz. Bu boyutlar şu şekilde tanımlanmıştır: a)Duygusal Bağlılık: iş görenlerin örgütün amaç ve değerleriyle kendi amaç ve değerlerini özdeşleştirmesi neticesinde ortaya çıkan bağlılıktır. b)Devam bağlılığı: çalışanın uzun yıllar örgütüne emeğinin geçmesi, örgütünden ayrılması durumunda kendisine büyük mali külfetler getirmesi ya da farklı alternatiflerinin olmaması neticesinde ortaya çıkan istekten öte bir zorunlu bağlılığı ifade eder. c)Normatif bağlılık: bu bağlılığa sahip çalışanlar ise zorunluluk, sorumluluk duyguları ile örgüte bağlanmakta ve böyle olması gerektiği, bu şekilde davranmaya zorunlu olduklarını hissettikleri için örgütte kalmaktadırlar. Yani bireyler bir minnettarlık duygusu sonucu örgütlerine bağlılık hissetmektedirler (Dağlı, Elçiçek, Han, 2018).

Çalışanların örgütlerine karşı olan aidiyet duygusunu ve çalıştığı örgütün başarısı için gösterdiği çabayı ifade eden ve örgütle olan etkileşimini ortaya koyan örgütsel bağlılık, örgütlerin performansı açısından büyük önem taşımaktadır (Topaloğlu, 2008). Nitekim örgüt çalışanları, örgütlerine bağlı oldukları sürece yetenek ve bilgilerini örgüt için kullanarak örgüt başarısına katkı sağlayacaklardır (Yorulmaz, Çelik, 2016). Bunun yanında örgütsel bağlılığı yüksek çalışanların görevlerini yerine getirmede daha çok çaba göstermektedir ve örgütte daha uzun süre çalışarak örgütle olan ilişkileri olumlu yönde ilerlemektedir (Bozkurt, Yurt, 2015). Örgütsel bağlılık, çalışanların örgütte daha uzun süre devam etmelerini ve örgütün amaçlarını kolaylıkla kabullenmelerini sağlayabilmektedir (Sezgin, 2010). Aynı zamanda örgüt bağlılığı yüksek düzeyde olan çalışanların; gerek sorumluluk

duygusu gerekse görev bilinci diğer çalışanlara oranla daha yüksek düzeyde olmaktadır. Bu yüzden çalışanların bağlılığının artmasıyla gösterecekleri performansın ve başarının da artması söz konusudur (Topaloğlu vd. 2008). Aksi durumda örgütüne bağlılık hissetmeyen çalışanlar; devamsızlık, işi terk etme, sadakatsizlik, performans düşüklüğü gibi davranışları sıklıkla sergileyebilmektedirler. Bu durum örgütler açısından ciddi problemler ve maddi kayıplara sebebiyet verebilmektedir. Bu nedenle her örgüt, çalışan bireylerinin bağlılık seviyelerini arttırmak istemektedir (Karakaya, Karademir, 2013).

İlgili literatür incelendiğinde örgütsel bağlılığın birçok kavramla olan ilişkisi araştırma konusu yapılmıştır. Çetin, Basım ve Aydoğan (2011) Öğretmenlerinin örgütsel bağlılık algıları ile tükenmişlikleri arasındaki ilişki; Bağrıyanık (2016) Öğretmenlerin iş değerleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki; Yorgancıoğlu Tarcan, Yeşilaydın, Karahan (2019). Hastane çalışanlarının örgütsel bağlılık ve örgütsel Vatandaşlık Davranışı arasındaki ilişki; Çelik, Üstüner (2020) Ortaokul öğretmenlerinin örgütsel politika algıları ile örgütsel bağlılıkları ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki; Demir, Yaşbay-Kobal (2021) Hastane çalışanlarının örgütsel kimlik algısı ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu araştırmalar dikkate alındığında örgütsel bağlılık kavramının birçok örgütsel davranış değişkeni ile olan ilişkisi ele alınmıştır.

Örgütsel Vatandaşlık Davranışı

Yönetim alan yazınında çalışanların gönüllü davranışlar sergilemesi üzerinde sıklıkla durulan konuların başında gelmektedir. Günümüz rekabet koşullarında faaliyet gösteren örgütlerin yüksek verimlilik gösterebilmeleri ve varlıklarını devam ettirebilmeleri için çalışanların resmi görev tanımlarının ötesinde gönüllük esasına dayalı davranışlar sergilemesi büyük önem arz etmektedir. Söz konusu davranışlar yönetim yazınında örgütsel vatandaşlık davranışı olarak ifade edilmektedir (Demirel ve Tohum, 2018).

Yönetim bilimi yazınında örgütsel vatandaşlık davranışı terimi, Organ ve Bateman tarafından 1983 yılında ilk kez ifade edilmiştir (Baş ve Şentürk, 2011). Bu kavramı Organ (1988), “biçimsel ödül sisteminde doğrudan, tam olarak bulunmayan ve dikkate alınmayan, fakat bir bütün olarak örgütün işlevlerini verimli bir biçimde yerine getirmesine yardımcı olan, gönüllülüğe dayalı davranışlar” olarak tanımlamıştır. Daha sonra Podsakoff ve Mackenzie (1994) ise örgütsel vatandaşlık davranışını, “yöneticilerin iş ve performans değerlendirmelerini etkilemek amacı ile çalışanlar tarafından ortaya çıkarılan ve isteğe bağlı olan ekstra rol davranışı olarak” tanımlamışlardır. Bunun yanında örgütsel vatandaşlık davranışı, çalışanların örgüte karşı görev ve sorumluluklarının dışında yerine getirdikleri ekstra çabayı ifade eden, yapılması durumunda mükâfat, yapılmadığında ise ceza gerektirmeyen, tamamen

kişinin tercihine bağlı olarak gerçekleşen davranışlar olarak tanımlanmıştır (Polat-Dede, 2019). Bu tanımlardan hareketle örgüt içerisinde sergilenen bir davranışın örgütsel vatandaşlık davranışı olarak değerlendirilebilmesi için biçimsel ödül-ceza sisteminde dikkate alınmaması, bir bütün olarak örgütün verimliliğine ve başarısına katkı sağlaması, gönüllü yani isteğe bağlı olarak sergilenmesi gerekmektedir (Sezgin, 2005). Fazladan rol davranışı olarak tanımlanan örgütsel vatandaşlık davranışı; örgütün etkinliğine ve verimliliğine katkı sağlamak için örgüt açısından mühim olan hususlarda gönüllü olarak sorumluluk almayı gerektirmektedir. Örneğin, işle ilgili problemlerde çalışma arkadaşlarına gönüllü olarak yardımcı olma, meslektaşlarına nazik davranma, işe yeni başlayan kişilere yardım etme, çalışma zamanını etkili kullanma, örgüte katkı sağlayacak yeni fikirler üretme gibi örgütsel performansa katkı sağlayacak davranışları içermektedir (Titrek vd., 2009). Örgütsel vatandaşlık davranışları olumlu davranışlar sergilemenin yanında iş arkadaşlarıyla gereksiz yere tartışma, hata bulma ve yakınma gibi örgüte zarar verebilecek olumsuz davranışlardan kaçınmayı da içermektedir (Erdoğan ve Bedük, 2013).

Örgütsel vatandaşlık davranışlarının boyutları hususunda literatür incelendiğinde genellikle Organ (1988) tarafından yapılan yardımlaşma, vicdanlılık, nezaket, centilmenlik ve sivil erdem olmak üzere beş boyuttan oluşan sınıflandırma kullanılmaktadır (akt. Polat, 2007; Avcı, 2015): 1)Yardımlaşma: bireyin iş arkadaşlarına veya işe yeni başlayan çalışanlara sorumluluğu olmadığı hâlde karşılıksız yardımda bulunmasıdır. 2)Nezaket: örgütte çalışanların iş arkadaşlarına karşı nazik ve düşünceli bir yaklaşım benimseyerek ortaya çıkması muhtemel problemlerin önlenmesidir. 3)Vicdanlılık: çalışanların görevini yaparken işe devam etme, dakiklik, örgütün kaynaklarını koruma ilgili hususlarda gönüllü olarak davranmasıdır. 4)Centilmenlik: bireyin örgüt içinde ortaya çıkabilecek basit sorunları büyütmeden ve şikâyet etmekten kaçınmasıdır. 5)Sivil erdem: üye çalışanların kendilerini örgütün bir parçası olarak görmesi ve örgütün bir bütün olarak gelişmesine aktif ve gönüllü olarak katkıda bulunmasıdır.

Örgütsel vatandaşlık davranışının örgütler açısından pek çok faydasından söz edilmektedir. Öncelikle örgütsel vatandaşlık davranışı, örgütün faaliyetleri esnasında sağlıklı bir işleyiş oluşturarak bu işleyişi engelleyecek yıkıcı ve olumsuz davranışlardan örgütü korumaya ve bununla birlikte çalışanların yeteneklerini geliştirmeye, etkin bir iletişim hattı kurarak örgütün verimliliğine ve performansının yükseltilmesine katkı sağladığı belirtilmektedir (Naktiyok, 2019). Aynı zamanda örgütsel vatandaşlık davranışı, örgüt içinde çalışanlar arası sosyalleşmeyi sağladığı ve bunun yanında anlaşmazlıkları azaltarak örgütün verimliliğini yükselttiği için örgütün performansı üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Akçin, 2021). Bir örgütte örgütsel vatandaşlık davranışı sergilendiğinde sosyal mekanizmanın daha kolay işlediği ve çalışanlar arasında yaşanabilecek çatışmaların

azaldığı görülmüştür. Bu durumun örgütsel etkinliğin ve verimliliğin artmasına, örgütsel performansın da gelişmesine neden olduğu ifade edilmektedir (Bakan, Erşan vd., 2016). Nitekim Aydemir ve Korkmaz (2015) tarafından örgütsel vatandaşlık davranışı, çalışanların ve yönetimlerin etkinliğini artırarak, sosyal mekanizmanın güçlenmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan örgütlerin yüksek performansla çalışabilmesi ve verimliliğini artırılabilmesi noktasında çalışanların resmi görev gereği gerçekleştirdiği davranışların ötesinde gönüllülük esasına dayanan örgütsel vatandaşlık davranışlarını sergilemesi önem arz etmektedir (Uysal, Sarier, Çilek, 2019). Bu bağlamda örgütsel vatandaşlık davranışının tüm örgütlerde olduğu gibi eğitim örgütleri açısından yararları incelendiğinde, okulun etkinliğine katkı sağladığı, yönetsel açıdan okul idarecilerinin yükünü hafiflettiği, örgütsel performansı artırdığı ve diğer örgütsel vatandaşlık davranışlarının sergilenmesini özendirdiği ileri sürülmektedir (Altınkurt, vd., 2016).

Alanyazın incelendiğinde örgütsel vatandaşlık davranışları ile ilişkili birçok kavramın araştırma konusu yapıldığı anlaşılmaktadır. Uslu, Balcı (2012) İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ile Örgütsel İletişim Alguları Arasındaki İlişki; Demiröz (2014) öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları, örgütsel imaj algıları ve öğrenci başarıları arasındaki ilişki; Salıhoğlu (2013) örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı; Yorulmaz ve Çelik (2016) örgütsel sinizm, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki; Çelik (2017) Ortaokul öğretmenlerinin örgütsel politika algularıyla örgütsel bağlılıkları ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin analizi; Birinci ve Nazıroğlu (2021) İmam Hatip Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Ahlaki Kişilik Özellikleri ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki; Demirel, Tohum (2018) Örgütsel Öğrenmenin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı üzerine Etkisi; Alanoğlu, Demirtaş (2019) Öğretmenlerin Örgütsel Adalet Algılarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bu araştırmalardan anlaşıldığı üzere örgütsel vatandaşlık davranışları çok farklı değişkenlerle ilişki ve etki durumu incelenmiştir.

Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki

Örgütsel vatandaşlık davranışları, örgütün sosyal ve psikolojik ortamına katkı sağlayan, örgütsel amaçların gerçekleştirilmesine yardımcı olan gönüllülük esasına dayalı bireysel davranışları ve rol fazlası davranışları ifade etmektedir (Karaman ve Aylan, 2012). Kişilik özellikleri, mesleğe yatkınlık, işe karşı tutum, örgütün yönetsel politikaları, liderin özellikleri, örgütün adalet ve güven yaklaşımı gibi farklı faktörler, çalışanların örgütsel amaçlar doğrultusunda gönüllü olarak rol fazlası davranışlar sergilemesinde ve örgüt yararına özverili olarak çalışmasında etkili olmaktadır

(Sönmez ve Cemaloğlu, 2017). Bunun yanında yapılan araştırmalarda çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışları ile örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık algıları arasında yakın bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Akatay, 2009; Duman vd., 2013; Çakır, 2019).

Örgütün ne yaptığı ya da kim olduğu ile ilgili bir kavram olan örgütsel kimlik, örgüt içindeki çalışanların davranışlarının oluşmasında ciddi oranda etkisinden söz edilmektedir (Uğurlu ve Arslan, 2015). Literatür incelendiğinde çalışanların kurumsal kimliği algılama biçimleri onların davranışlarını ve çalışma ortamındaki verimliliklerini etkilediğinden bahsedilmektedir (Argon, Ertürk, 2013). Bununla birlikte çalışanların örgütsel kimlik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde olumlu etkisinin olduğu vurgulanmaktadır. Yüksek düzeyde örgütsel kimlik algısına sahip çalışanlar, örgüt kimliğini destekleyecek şekilde kuruma yönelik pozitif davranışlar sergilediği bunun yanında görevlerini yerine getirirken fazladan gayret gösterdikleri belirtilmiştir (Arslan, 2018). Nitekim Duman vd. (2013) konu ile ilgili öğretmenler üzerinde yaptıkları araştırmada, yüksek düzeyde örgütsel kimlik algısına sahip çalışanların pozitif yönde örgütsel vatandaşlık davranışlarında bulduklarını tespit etmişlerdir. Aynı şekilde Akatay (2009) ise çalışanların içinde buldukları örgütlerine ilişkin kimlik algılarının onların vatandaşlık davranışı sergilemelerinde pozitif etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir. Çakır (2019) tarafından çalışanların örgütsel kimlik algısının düşük olması, çalışanlarda örgüt ile psikolojik olarak ayrı olma hissi ve örgüt ve örgüt çalışanlarına fayda sağlamak için ekstra çaba sarf etme isteğinin azalmasına neden olabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla çalıştığı örgütteki kimlik algısı olumlu olan çalışanların diğerlerinden daha fazla örgütsel vatandaşlık davranışı sergilemesi beklenmektedir.

Çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışlarını olumlu yönde etkileyen bir diğer unsur ise örgütsel bağlılıktır. Nitekim yapılan araştırmalarda çalıştığı kuruma karşı güçlü bağlılık hisseden bireylerin, örgütsel vatandaşlık davranışları sergilemeleri arasında yüksek oranda ilişki bulunduğu ifade edilmektedir (Yorulmaz ve Çelik, 2016; Bayrak, 2017, Özkan-Hıdıroğlu, 2021). Bu çerçevede çalışanların örgütsel bağlılık düzeylerinde değişim yaşandığı zaman, bu değişimin yönü çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışını sergileme durumunu da etkileyecektir. Dolayısıyla örgütsel bağlılığa sahip çalışanların, örgüt içinde daha çok çaba gösterdikleri, örgüt performanslarının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu açıdan örgütsel bağlılık hem örgütün verimliliğini arttırmakta hem de örgütü çalışılabilir daha iyi bir konuma getirmektedir (Güven, 2006). Bu anlamda Tabak ve Boyacı(2019) okulun amaç ve değerlerini benimseyen aynı zamanda görev yaptığı okula karşı duygusal bağlılık hisseden öğretmenlerin, kurumlarında kalarak eğitim öğretime devam etme olasılıklarının oldukça yüksek olduğunu belirtmektedirler. Dutton, Dukerich, ve Harquail (1994) iş görenlerin örgüt kimliğini olumlu

algılanması, onların örgütlerine karşı güçlü bağlılık duygusu geliştirmelerine, bunun da örgütsel vatandaşlık davranışı gibi olumlu örgütsel sonuçlar doğuracağını ifade etmektedirler. Buna bağlı olarak örgütsel bağlılık algıları yüksek düzeyde olan çalışanların, örgütün amaçlarına ve değerlerine ulaşması için daha fazla gayret gösterdikleri ve kendilerine verilen görevleri gönüllü olarak yerine getirdikleri düşünülmektedir (Yorgancıoğlu-Tarcan vd., 2019).

Bir örgütteki iş görenler, kendilerini örgütün bir parçası olarak ne kadar çok görürülse ve içinde yer aldıkları örgütün üyeliğine çok fazla gönülden bağlanırlarsa örgütlerinde kalmak o kadar çok arzu ederler. Örgütün ortak amaçlarına hizmet etmek için gönüllü olarak fazladan gayret gösterirler (Aydın, 1993). Bireylerin örgütsel bağlılığı arttıkça bireyler örgüt için daha fazla fedakârlık yapmak isterler ve bu özveri çabası daha fazla örgütsel vatandaşlık davranışı olarak kendini gösterir (Muçaoğlu, 2006). Aynı şekilde çalışanların örgüte bağlılık duygularının yüksek olması, örgütsel amaç ve değerler ile çalışanların kişisel amaç ve değerleri arasında uyumun bulunması; iş performansını artırabilir, işe devamsızlığını düşürebilir ve çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışları sergilemelerine katkı sağlayabilir (Çetin, Basım vd. 2011).

Eğitim örgütlerinin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin algı ve davranışları örgütün temel fonksiyonlarını yerine getirmesinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda bireysel ve örgütsel etkinliğe büyük katkı sağlayan örgütsel kimlik, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları kavramlarının, eğitim örgütleri açısından ne anlam ifade ettiğinin belirlenmesi önem arz etmektedir (Güneş ve Küçüksüleymenoğlu, 2020). Bilhassa eğitim örgütlerinde örgütsel kimlik, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı konularının birlikte ele alındığı ve aralarındaki olası ilişkilerin incelendiği çok az çalışma olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin; Duman vd. (2013) tarafından ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlere yönelik örgütsel kimlik, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Fakat imam hatip lisesi öğretmenlerine yönelik örgütsel kimlik, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık kavramlarının örgütsel vatandaşlık davranışını etkileyebilecek unsurlar olduğu düşüncesinden hareketle İmam hatip liselerinde eğitim öğretim faaliyeti yürüten öğretmenlerin örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık algılarının örgütsel vatandaşlık davranışlarını hangi yönde ve seviyede etkilediği araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Yukarıda açıklamalar ışığında araştırmanın temel amacı, Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları ile örgütsel

kimlik ve örgütsel bağlılık algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Öğretmenlerin örgütsel kimlik, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algı düzeyleri nedir?

2. Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Öğretmenlerin örgütsel kimlik, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

3. Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Öğretmenlerin örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık algıları, örgütsel vatandaşlık davranışlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, veri toplama teknikleri, verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklerden bahsedilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmanın temel amacı, Anadolu İmam Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenlerin örgütsel bağlılık ve örgütsel kimlik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışlarıyla olan ilişkisini belirlemektir. Bu nedenle araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak öğretmenlerin örgütsel bağlılık ve örgütsel kimlik algıları; bağımlı değişkeni olarak örgütsel vatandaşlık davranışları belirlenmiştir. Bu bağlamda elde edilen veriler nicel teknikler ile çözümlenmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın çalışma evrenini, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin 12 coğrafi bölgesinden seçilen, 23 ilde görev yapan 30511 örgün Anadolu imam hatip lisesi öğretmeni oluşturmaktadır (MEB, 2020). Araştırmanın örnekleme ise 12 coğrafi bölgeden seçilen 23 ildeki Anadolu İmam Hatip Lisesinde görev yapan 1506 öğretmenden oluşmaktadır.

Araştırmada hedef evreni temsil etmek üzere "çok aşamalı örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleminde yer alan illerin belirlenmesinde ülke temsil gücünün daha fazla olması fikrinden hareketle Türkiye istatistik Kurumu(TÜİK)'nin Türkiye bölgeler sınıflaması(İBBS 2005)'ndan faydalanılmıştır (Aşlamacı,2017). Bu bağlamda TÜİK'in NUTS1(Düzyey1) olarak belirlediği 12 coğrafi bölgesinden örneklem iller belirlenirken yeterli sayıya ulaşabilmek için İstanbul bölgesi dışındaki (çünkü İstanbul bölgesinde sadece İstanbul bulunduğundan bu bölgeden başka il seçilememiştir) her bölgeden rastgele ikişer il seçilerek toplam 23 il araştırmanın

örneklem illeri olarak belirlenmiştir. Söz konusu 12 coğrafi bölgeleri temsilen seçilen iller: İstanbul, Tekirdağ, Balıkesir, İzmir, Manisa, Bursa, Kocaeli, Konya, Kayseri, Adana, Antalya, Ankara, Aksaray, Zonguldak, Samsun, Trabzon, Rize, Erzurum, Ağrı, Malatya, Van, Gaziantep ve Şanlıurfa olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Yönelik Demografik Özellikler

Araştırmanın örnekleme giren öğretmenlerin demografik değişkenlerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzde değerleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken		N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	798	%53
	Erkek	708	%47
Branş	Kültür Dersi	988	%65,6
	Meslek Dersleri	518	%34,4
Lise türü	İmam Hatip L.	609	%40,4
	Diğer	897	%59,6
Çalışma süresi	1-5 yıl	778	%51,7
	6-10 yıl	436	%29
	11-15 yıl	139	%9,2
	16-20 yıl	52	%3,5
	21 yıl ve üstü	101	%6,7
Okul türü	AİHL	789	%52,4
	PAİHL	717	%47,6
Toplam		1506	%100

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin 798’inin (%53) kadın, 708’inin (%47) erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca branş açısından 988’inin (%65,6) kültür dersi, 518’inin (%34,4) branşı meslek dersleri olduğu gözlenmiştir. Yine mezun olunan lise türü bakımından katılımcıların 609’unun (%40,4) İmam Hatip Lisesi mezunu, 897’si (%59,6) diğer tür bir liseden mezun olduğu görülmektedir. Çalışma süresi açısından araştırmaya katılanların 778’i (%51,7) 1-5 yıl arası; 436’sı (%29) 6-10 yıl arası; 139’u (%9,2) 11-15 yıl arası, 52’si (%3,5) 16-20 yıl; 101’i (%6,7) 21 yıl ve üzeri okulda çalışma süresi vardır. Okul türü bakımından ise araştırmaya katılan öğretmenlerin 717’si (%47,6) Proje AİHL ve 789’u (%52,4) AİHL kurumlarında görev yapmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, İmam-Hatip Okulları Örgütsel Kimlik Algısı Ölçeği(İHOKA), Örgütsel Bağlılık Ölçeği(ÖB), Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği(ÖVD) kullanılmıştır.

İmam Hatip Okulları Örgütsel Kimlik Algısı Ölçeği

Araştırmada veri toplama aracı olarak Arslan (2017) tarafından geliştirilen “İmam Hatip Okulları Örgütsel Kimlik Algısı Ölçeği (İHOKA)” kullanılmıştır. Ölçekte; Amaç ve Değer Paylaşımı, İmaj, İletişim, Özdeşleşme olmak üzere üç boyut ve 24 madde yer almaktadır. Maddelerin cevaplanmasını 5’li likert tipinde derecelendirilmiştir. Her madde için karşısında “Kesinlikle Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Fikrim yok”, “Katılmıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” biçiminde beş seçenek bulunmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği yönelik genel Cronbach Alpha değerleri. 94 alt boyutlardaki İmaj boyutu. 85, iletişim. 84, Amaç-Değer. 78, özdeşlik kurma. 74 olarak hesaplanmıştır (Arslan, 2017).

Araştırma kapsamında verilerin faktör analizine uygunluğu KMO değeri (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Test of Sphericity ile araştırılmış ve KMO değeri .958 ve Barlett Test of Sphericity (p: .000) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar bize ölçeğin, faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. İmam Hatip Okulları Örgütsel Kimlik Algısı Ölçeği’nin yapı geçerliliği açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve 4 faktörlü yapının %61 varyansı açıkladığı bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin güvenilirlik katsayısı 4 boyut ve 24 madde için genel Cronbach Alpha değeri .85 ve alt boyutlardaki İmaj .85, İletişim .89, Amaç ve Değer paylaşımı .82, Özdeşlik Kurma .76 olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular ölçeğin bu kapsamda kullanılması için yeterli geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Örgütsel Bağlılık Ölçeği

Çalışmada öğretmenlerin örgütsel bağlılığının ölçülebilmesi için Meyer, Allen ve Smith (1993) tarafından geliştirilmiş ve Dağlı vd.(2018) tarafından Türkçeye uyarlanan ve eğitim örgütleri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan örgütsel bağlılık ölçeği kullanılmıştır.

Toplam on sekiz maddenin yer aldığı örgütsel bağlılık ölçeği; duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Maddelerin cevapları 5’li likert şeklinde derecelendirilmiştir. 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum ifadesine karşılık gelmektedir. Uyarlama çalışması yapılan ölçeğin yapı geçerliği kapsamında Faktör Analizleri yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analiziyle ölçeğin orijinal formundaki gibi altı maddeden meydana gelen ve toplam varyansın %52’sini açıklayan üç boyutlu yapı saptanmıştır. Genel

Cronbach-Alpha değerlerine bakıldığında. 88; alt boyutların güvenilirliği Duygusal Bağlılık .80, Devam Bağlılığı .73, Normatif Bağlılık .80 hesaplanmıştır. Bu durumda ölçeğin iç tutarlılığa sahip ve güvenilir olduğu göstermektedir (Dağlı, vd. , 2018).

Araştırma kapsamında, toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu KMO değeri (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Test of Sphericity ile tespit edilmiştir. Analiz neticesinde KMO değeri .939 ve Barlett Test of Sphericity (p: .000) anlamlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu bulgular ölçeğin, faktör analizine uygunluğunu gösterir. Örgütsel Bağlılık Ölçeği'nin yapı geçerliliği açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve 3 faktörlü yapının %57 varyansı açıkladığı bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin güvenilirlik katsayısı 3 boyut ve 18 madde için yönelik genel Cronbach Alpha değeri .83 ve alt boyutların güvenilirliği Duygusal Bağlılık .82, Devam Bağlılığı.76, Normatif Bağlılık .82 olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular ölçeğin yeterli geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği

Bu çalışmada, Podsakoff, MacKenzie, Moorman ve Fetter (1990) tarafından 20 madde ve 5 alt boyutlu olarak geliştirilen daha sonra Polat (2007) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucunda 4 alt boyuttan oluşan "Örgütsel vatandaşlık davranışı ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin 9, 10, 11 ve 12. maddeleri ters maddelerdir. Ölçek 5'li likert tipi olarak tasarlanmış olup; kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), tamamen katılıyorum (5) şeklinde puanlanmıştır. Yapılan güvenilirlik analizinde ise ölçeğin genel Cronbach Alpha katsayısı .89 olarak, Yardımlaşma .86, Centilmenlik .81, Vicdanlılık .88 ve Sivil Erdem boyutu ise 0,82 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Polat, 2007).

Bu araştırmanın verilerinin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesi için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Test of Sphericity değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda KMO değeri .919 bulunmuştur. Barlett Test of Sphericity (p: .000) ise anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu bulgular araştırma ölçeğinin, faktör analizine uygunluğunu göstermektedir. Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeğinin yapı geçerliliği açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiştir ve 4 faktörlü yapının %60 varyansı açıkladığı bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin güvenilirlik katsayısı 4 boyut ve 20 madde için yönelik genel Cronbach Alpha değeri .71 ve alt boyutların güvenilirlik değerleri yardımlaşma boyutunda .87; centilmenlik boyutunda .73; vicdanlılık boyutunda .80 ve sivil erdem boyutunda ise .82 olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular ölçeğin yeterli geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir.

Verilerin toplanması

Araştırmada kapsamında, ölçcekleri hazırlayan araştırmacılarından gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüden 12.01.2021 tarihli 2021/197 toplantı karar sayısı ile etik kurul onayı alınmıştır. Ardından MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne “ayse.meb.gov.tr” internet sitesinden başvuru yapılarak ölçme araçlarının uygulanabilmesi için Araştırma Uygulama İzin Belgesi (23.12.2019/25581803) alınmıştır. Bunun ardından MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nden 10.02.2021 tarih ve E-98029973-605.01-20427204 sayılı elektronik imza ile anketin uygulama izni alınmıştır. Tüm izin süreçlerinin sonunda ölçme araçları belirlenen illerdeki AİHL’de görev yapan öğretmenlere elektronik ortamdaki link bağlantısı üzerinden gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler istatistikî metotlar kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 20 programından yararlanılarak tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, pearson korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizleri kullanılmıştır.

Bu araştırmada, örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık alt boyutlarının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde anlamlı bir yordayıcılığa sahip olup olmadığı incelenmiştir. Bu etkinin tespit edilmesinde çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Pallant (2015) göre çoklu doğrusal regresyon analizinin uygulanabilmesi için uç değerler, örneklem büyüklüğü, normallik, çoklu bağlantı problemi ve doğrusallık varsayımlarının kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ilgili varsayımların tamamının sağlandığı tespit edilmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Algı Düzeyleri

Araştırmaya katılan İmam Hatip Liselerindeki öğretmenlerin Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına ilişkin algı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına İlişkin Algı Düzeyleri

Değişkenler	N	X̄	SS	En düşük Puan	En Yüksek Puan
Örgütsel Kimlik Algısı	1506	101.7	14.6	40	120
Amaç ve değer paylaşımı	1506	22.8	3.04	6	25
İmaj	1506	28.1	5.2	8	35
İletişim	1506	24.2	5.1	6	30
Özdeşleşme	1506	26.5	3.7	6	30
Örgütsel Bağlılık	1506	64.5	12.5	18	90
Duygusal bağlılık	1506	23.5	4.9	6	30
Devam bağlılığı	1506	21.3	4.4	6	30
Normatif bağlılık	1506	19.7	5.1	6	30
Örgütsel Vatandaşlık Davranışları	1506	86.9	8.35	37	100
Yardımlaşma	1506	34.5	3.9	8	40
Centilmenlik	1506	17.8	2.2	7	20
Vicdanlılık	1506	18.2	2.1	4	20
Sivil erdem	1506	16.1	2.6	4	20

Tablo 2’de İmam Hatip Lisesi öğretmenlerine uygulanan örgütsel kimlik algısı ölçeği, örgütsel bağlılık ölçeği ve örgütsel vatandaşlık davranışı ölçeğine ait aritmetik ortalama bilgileri verilmektedir. Yapılan araştırmada Örgütsel Kimlik Algısı Ölçeği’ nin boyutlarından amaç ve değer boyutu puan ortalaması $X=22.8$; imaj boyutu puan ortalaması $X=28.1$; iletişim boyutu puan ortalaması $X=24.2$; özdeşleşme boyutu puan ortalaması $X=26.5$ ve genel olarak örgütsel kimlik algısı puan ortalaması $X=101.7$ olarak bulunmuştur.

Örgütsel Bağlılık Ölçeği nin boyutlarından duygusal bağlılık boyutu puan ortalaması $X=23.5$; devam bağlılığı boyutu puan ortalaması $X=21.3$; normatif bağlılık boyutu puan ortalaması $X=19.7$ ve genel olarak örgütsel bağlılık puan ortalaması $X=64.5$ olarak bulunmuştur.

Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Ölçeği boyutlarından yardımlaşma boyutu puan ortalaması $X=34.5$; centilmenlik boyutu puan ortalaması $X=17.8$; vicdanlılık boyutu puan ortalaması $X=18.2$; sivil erdem boyutu puan ortalaması $X=16.1$ ve genel olarak örgütsel vatandaşlık davranışları puan ortalaması $X=86.9$ olarak bulunmuştur.

Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Araştırmaya katılan İmam Hatip liselerindeki öğretmenlerin Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığına dair bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Örgütsel Kimlik, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ÖRGÜTSEL KİMLİK	1													
Amaç ve değer paylaşımı	.769**	1												
İmaj	.912**	.607**	1											
İletişim	.854**	.495**	.714**	1										
Özdeşleşme	.846**	.670**	.698**	.577**	1									
ÖRGÜTSEL BAĞLILIK	.806**	.559**	.765**	.701**	.670**	1								
Duygusal bağlılık	.756**	.563**	.698**	.628**	.666**	.849**	1							
Devam bağlılık	.679**	.458**	.650**	.598**	.558**	.877**	.617**	1						
Normatif bağlılık	.664**	.435**	.645**	.601**	.522**	.881**	.589**	.693**	1					
ÖRGÜTSEL VATANDAŞLIK DAVRANIŞI	.530**	.408**	.496**	.424**	.469**	.505**	.476**	.436**	.406**	1				

*p< .05, **p<.01

Tablo 3'e göre Örgütsel kimlik algısının amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim ve özdeşleşme olmak üzere tüm alt boyutları örgütsel vatandaşlıkla pozitif yönde anlamlı ilişki bulunduğu gözlenmiştir ($r=.408$, $p< .01$; $r=.496$, $p< .01$; $r=.424$, $p< .01$; $r=.469$, $p< .01$). Yine örgütsel bağlılığın duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olmak üzere tüm alt boyutlarının örgütsel vatandaşlıkla pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu gözlenmiştir ($r=.476$, $p< .01$; $r=.436$, $p< .01$; $r=.406$, $p<0$). Elde edilen bu anlamlı ilişkilerin ardından çoklu regresyon analizi ile örgütsel kimlik ve örgütsel bağlılık bağımsız değişkenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışı bağımlı değişkenini yordamasına ilişkin analizlere geçilmiştir.

Örgütsel Kimlik Boyutlarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Modeline İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan İmam Hatip Liselerindeki öğretmenlerin örgütsel kimlik algısının boyutları olan amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim, özdeşleşme boyutlarının örgütsel vatandaşlık davranışlarını yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarından elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Örgütsel Kimlik Algısının Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkisi

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	B(Beta)	t	p	İkili r	Kısmi r	TV	VIF
Amaç-Değer paylaşımı	.243	.084	.089	2.904	.004	.408	.075	.512	1.955
İmaj	.386	.058	.243	6.615	.000	.496	.168	.353	2.836
İletişim	.165	.052	.101	3.199	.001	.424	.082	.477	2.098
Özdeşleşme	.404	.076	.182	5.328	.000	.469	.136	.410	2.437
R=.534	R ² =.285	F ₍₄₁₅₀₁₎ =149.422	*p<.05	Durbin Watson:2.023					

Tabloda öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile örgütsel kimliğin boyutları (amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim, özdeşleşme) arasındaki ikili korelasyon değerleri incelendiğinde, AİHL öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışı ile amaç ve değer paylaşımı arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin ($r=.408$, $p=.004$) olduğu saptanmıştır. Ardından öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile imaj arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin ($r=.496$, $p=.000$) olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonra öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile iletişimi arasında olumlu yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin ($r=.424$, $p=.001$) olduğu belirlenmiştir. Son olarak öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile özdeşleşmesi arasında olumlu yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin ($r=.469$, $p=.000$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin örgütsel kimlik algılarının boyutları (amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim, özdeşleşme) ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu ve değinilen değişkenlerin öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarının %29'unu açıkladığı ve oluşturulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0,534$, $R^2=.285$, $F_{(4-1501)}=149.422$, $p<0,05$). Regresyon katsayılarının (β) anlamlılık testleri dikkate alındığında, imaj($\beta=.243$; $p<.05$), özdeşleşme($\beta=.182$; $p<.05$), iletişim($\beta=.101$; $p<.05$), amaç ve değer paylaşımı($\beta=.089$; $p<.05$) anlamlı birer yordayıcı olduğu gözlenmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki görelî önem sırası: imaj($\beta=.243$), özdeşleşme($\beta=.182$), iletişim($\beta=.101$), amaç ve değer paylaşımı($\beta=.089$) şeklindedir.

Örgütsel Bağlılık Boyutlarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Modeline İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin örgütsel bağlılığın boyutları olan duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık boyutlarının, örgütsel vatandaşlık davranışlarını yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarından elde edilen bulgular Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5. Örgütsel Bağlılığın Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkisi

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	B(Beta)	t	p	İkili r	Kısmi r	TV	VIF
Duygusal bağlılık	.521	.050	.307	10.463	.000	.476	.261	.569	1.756
Devam bağlılığı	.327	.062	.174	5.295	.000	.436	.135	.453	2.208
Normatif bağlılık	.171	.052	.104	3.264	.001	.406	.084	.478	2.093
R=.514	R ² =.264	F ₍₃₁₅₀₂₎ =179.905	*p<.05	Durbin Watson: 2.030					

Tablo 5'te öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile örgütsel bağlılığın boyutları (duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık) arasındaki ikili korelasyon değerleri incelendiğinde, öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile duygusal bağlılığı arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin ($r=.476$, $p=.000$) olduğu görülmüştür. Ardından öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile devam bağlılığı arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin ($r=.436$, $p=.000$) olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra örgütsel vatandaşlık davranışı ile normatif bağlılığı arasında olumlu yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin ($r=.406$, $p=.001$) olduğu gözlenmiştir.

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin örgütsel bağlılık algılarının boyutları (duygusal, devam ve normatif bağlılık) ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde ilişki olduğu ve değinilen değişkenlerin öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarının %26'sını açıkladığı ve oluşturulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($R=0,514$, $R^2=.264$, $F_{(3-1502)}=179.905$, $p<.05$). Regresyon katsayılarının (β) anlamlılık testleri dikkate alındığında, bağımsız değişkenlerden duygusal bağlılık ($\beta=.307$; $p<.05$), devam bağlılığı ($\beta=.174$; $p<.05$), normatif bağlılık ($\beta=.104$; $p<.05$) anlamlı birer yordayıcı olduğu gözlenmiştir. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları üzerindeki görece önem sırası: duygusal bağlılık ($\beta=.307$), devam bağlılığı ($\beta=.174$), normatif bağlılık ($\beta=.104$) şeklindedir.

SONUÇ, TARTIŞMA

Araştırmanın bulgularına bakıldığında öğretmenlerin genel örgütsel vatandaşlık davranışına ilişkin algı düzeylerinin ortalama puanının üzerinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu Çelik ve Üstüner (2020), Tosun ve Bostancı (2019), Yılmaz (2010) tarafından öğretmenler üzerine yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Nitekim benzer şekilde Birinci ve Nazıroğlu (2021) tarafından imam hatip liselerinde görev yapan öğretmenlerin genel örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algı düzeyi genel ortalamasının üzerinde olduğu saptanmıştır. Bunun ardından

öğretmenlerin genel örgütsel kimlik algı düzeyinin ortalama puanının üzerinde olduğu görülmektedir. Bu sonuç literatürdeki Taşdan (2015), Şanlı ve Arabacı (2016), Ertürk (2018), Kalfaoğlu, vd., (2018) tarafından öğretmenler üzerine yapılan araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aynı zamanda Arslan(2017), tarafından İmam hatip okullarında çalışan öğretmenlerin örgütsel kimlik algı düzeyleri genel ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Yine Uğurlu ve Arslan'ın (2015) öğretmenlerin okula güven algıları ile örgütsel kimlik ilişkisini araştırdığı çalışmada, öğretmenlerin örgütsel kimlik algı düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu ifade edilmiştir. Son olarak öğretmenlerin genel örgütsel bağlılık algı düzeyi ortalama puanının üzerinde olduğu görülmektedir. Bu sonuç alanyazında; Kurşunoğlu, vd., (2010), Köybaşı, Uğurlu ve Ceylan (2017), Kıranlı-Güngör ve İlişen (2018) tarafından öğretmenler üzerine yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte Karakaya ve Karademir (2013) tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel bağlılık algı düzeyleri ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

İmam Hatip Lisesi öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışı ile örgütsel kimlik algılarının amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim ve özdeşleşme olmak üzere tüm alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre imam hatip lisesi öğretmenlerinin örgütsel kimlik algılarının düzeyi arttıkça örgütsel vatandaşlık davranışı sergileme düzeylerinin de artacağı söylenebilir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin yapılan analizler sonucunda ise amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim ve özdeşleşme boyutları örgütsel vatandaşlık davranışını anlamlı şekilde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca değinilen değişkenlerin örgütsel vatandaşlık davranışının % 29'unu açıkladığı ve oluşturulan modelin anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Bahsedilen değişkenlerin, örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki önem sırası; imaj, özdeşleşme, iletişim ve amaç ve değer paylaşımı şeklinde olduğu görülmüştür.

Yukarıda değinilen sonuçlara göre örgütsel vatandaşlık davranışlarının açıklanmasında örgütsel kimliğin anlamlı bir rolünün olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca çalışmanın ortaya çıkardığı önemli sonuçlardan biri de örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde örgütsel kimliğin etkisidir. Bunun yanında örgütsel vatandaşlık davranışına en fazla etki eden örgütsel kimlik alt boyutu imajdır. Literatürde benzer nitelik taşıyan birçok araştırmanın sonuçları, yaptığımız araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yani bu araştırmaların sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin örgütsel kimlik ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu bağlamda Akatay (2009) gerçekleştirdiği çalışmasında çalışanların örgütsel kimlik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde pozitif yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kurumlarına karşı olumlu örgütsel kimlik algısına sahip çalışanların, kendilerini örgütleriyle sosyal

ve psikolojik açıdan özdeşleştirmeleri neticesinde örgüt çalışanlarının olumlu vatandaşlık davranışı sergileyeceği belirtilmektedir. Bakan, Erşahan ve Kaya (2016) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre örgütsel kimlik ve örgütsel prestijin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle, eğitim örgütlerinin örgütsel başarı ve örgüt sürekliliğini sağlayabilmeleri için eğitim çalışanlarının örgütsel kimlik algılarını güçlendirmeye yönelik uygulamalara ağırlık vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Oran-Çınar'ın (2019) ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin örgütsel güç kullanımları ile öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ve örgütsel kimlik algıları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışı ile örgütsel kimlik algıları arasında orta seviyede pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Değinen araştırma sonuçları ve bu araştırmadan elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde; AİHL öğretmenlerin örgütsel kimlik algılarının örgütsel vatandaşlık davranışı sergilemeleri ile ilişkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu açıdan öğretmenlerin örgütsel kimlik algılarının olumlu yönde olması örgütsel vatandaşlık davranışı sergilemelerine yol açmaktadır. Örgütsel vatandaşlık davranışı olarak kavramsallaştırılan çalışanın kurumunun yararına olabilecek gönüllü davranışları yapması, örgütsel kimlik ile mümkün olabilmektedir. Bu noktada amaç ve değer paylaşımı, imaj, iletişim ve özdeşleşme gibi örgütsel kimliği oluşturan her bir unsurun örgütsel vatandaşlık davranışlarının sergilenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada öğretmenlerin örgütsel bağlılık algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir. Ayrıca örgütsel bağlılığın duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olmak üzere tüm alt boyutlarının örgütsel vatandaşlık davranışı ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle öğretmenlerin örgütsel bağlılıkları arttıkça örgütsel vatandaşlık davranışı sergileme düzeylerinin de artacağı söylenebilir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin yapılan analizler sonucunda ise duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık örgütsel vatandaşlık davranışını anlamlı şekilde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca değinen değişkenlerin örgütsel vatandaşlık davranışının %27'sini açıkladığı ve oluşturulan modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bahsedilen değişkenlerin, örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki önem sırasının duygusal bağlılık, devam bağlılığı, normatif bağlılık şeklinde olduğu görülmüştür.

Yukarıda değinen sonuçlara göre örgütsel vatandaşlık davranışlarının açıklanmasında örgütsel bağlılığın anlamlı bir rolünün olduğu görülmektedir. Çalışmanın ortaya çıkardığı önemli sonuçlardan biri örgütsel vatandaşlık davranışına

örgütsel bağlılığın etkisidir. Buna göre örgütsel vatandaşlık davranışına en fazla etki eden örgütsel bağlılık alt boyutu duygusal bağlılıktır. Bu sonuçlar, örgütsel vatandaşlık davranışı ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Bu bağlamda Ersözölü (2012) iş doyumunu, örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiye yönelik öğretmenler üzerinde yaptığı araştırmada, öğretmenlerin örgütsel bağlılık algılarının örgütsel vatandaşlık davranışlarını anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir. Çelik (2017) tarafından yapılan araştırmada, ortaokul öğretmenlerinin örgütsel bağlılıklarının örgütsel vatandaşlık davranışlarını pozitif yönde anlamlı bir şekilde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Koçak (2019) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri, örgütsel vatandaşlık davranışlarını olumlu yönde ve orta düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin örgütsel bağlılık algıları ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda öğretmenlerin örgütsel bağlılık ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Karacaoğlu ve Güney, 2010; Çetin, Basım, vd., 2011; Varlı, 2014; Yorulmaz ve Çelik, 2016).

Örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişki durumunu konu alan bu çalışma ve literatürde konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalar göz önüne alındığında; örgütsel bağlılık ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve örgütsel bağlılığın örgütsel vatandaşlık davranışını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre örgütsel vatandaşlık davranışı sergilenmesinde örgütsel bağlılık önemli bir öncül olarak kabul edilebilir. Böylece çalışanların örgütsel bağlılık düzeylerinde meydana gelen değişim örgütsel vatandaşlık davranışını etkileyeceği söylenebilir. Bundan dolayı öncelikle örgütlerde bağlılık ortamının sağlanması ve sağlanan ortamın sürekli olarak geliştirilmesi örgütsel vatandaşlık davranışının sergilenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu sonuca göre, öğretmenler okulun değerlerini, hedeflerini ve amaçlarını benimsediklerinde, örgütte fazlasıyla zaman ve çaba harcadıklarında ve örgütte çalışmayı kendisi için bir görev olarak görmesi durumunda örgütsel vatandaşlık kapsamında davranışlar sergileyeceklerini söyleyebiliriz.

Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak okul idaresi tarafından öğretmenlerin okul içinde örgütsel vatandaşlık davranışı sergilemelerini destekleyecek çalışmalar yapılması önerilmektedir. Ayrıca çalışmanın bağımlı değişkeni olan örgütsel vatandaşlık davranışlarının tam olarak anlaşılabilmesi açısından örgütsel adalet, örgütsel sinizm, örgütsel özdeşleşme gibi farklı değişkenlerle olan ilişkileri araştırılabilir. Bundan sonraki araştırmalarda idareciler, veliler ve öğrenciler gibi okulun diğer paydaşları üzerinde çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akatay, Ayten. "Çalışanların Örgütsel Kimlik Algılarının Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkisi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (2009), 299-315.
- Akçin, Kültigin. "İş Performansı Belirleyicilerinden Örgütsel Vatandaşlık Davranışı, Örgütsel Sapma Davranışı ve Görev Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13/1 (2021), 317-329.
- Albert, Staurt. -Whetten, David A. "Organizational identity". *Research in Organizational Behavior*, 7 (1985), 263-295.
- Allen, Natalie J. - Meyer, John P. Affective, continuance, and normative commitment to the organization: An examination of construct validity. *Journal of Vocational Behavior*. 49, (1996), 252-276.
- Altınkurt, Yahya. Vd. "Öğretmenlerin Yapısal ve Psikolojik Güçlendirilmeleri ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki" *Eğitim ve Bilim*, Cilt 41, Sayı 187 (2016), 79-96
- Arslan, Mustafa. "İmam hatip okulları örgütsel kimlik algısı ölçeği (İHOKA) geliştirilmesi çalışması". *Geleceğin inşasında imam-hatip okulları uluslararası sempozyumu*, İnönü Üniversitesi, (2017).
- Arslan, Mustafa. "İmam Hatip Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Kimlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Birey ve Toplum*, 8 / 15 (2018).
- Argon, Türkan. - Ertürk, Ramazan. "İlköğretim okulu öğretmenlerinin içsel motivasyonları ve örgütsel kimliğe yönelik algıları". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 / 2 (2013), 159-179.
- Aşlamacı, İbrahim. *Öğrenci ve Öğretmenlerine göre İmam Liseleri: Profiller, Algular, Memnuniyet, Aidiyet*. İstanbul: DEM Yayınları, 2017.
- Avcı, Ahmet. "Örgütsel Vatandaşlık Davranışları: Kavramsal Gelişimi ve Eğitim Örgütleri Açısından Etkileri". *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 / 24 (2015), 11-26.
- Aydın, Mustafa. *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş. Geliştirilmiş 3. Baskı. 1993.
- Bağcı, Zübeyir. "Çalışanların Örgütsel Adalet Algılarının Örgütsel Bağlılıkları Üzerindeki Etkisi: Tekstil Sektöründe Bir İnceleme". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9 / 19 (2013).

- Bakan, İsmail. Erşan, Burcu., vd. "Örgütsel Kimliğin ve Örgütsel Prestijin, Örgütsel Vatandaşlık Üzerindeki Etkisi: Bir Alan Araştırması". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 / 1 (2016), 69-88.
- Baş, Gökhan. – Şentürk, Cihat. "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet, Örgütsel Vatandaşlık ve Örgütsel Güven Algıları" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17 / 1 (2011), 29-62.
- Bayrak, Özlem. *Okul öncesi öğretmenlerinin istihdam biçimlerine göre örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Birinci, Ali. -Nazıroğlu, Bayramali. "İmam Hatip Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Ahlaki Kişilik Özellikleri ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20 (2021), 382-406.
- Bolat, Oya İ. - Bolat, Tamer. "Otel işletmelerinde örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi . *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 / 19 (2008), 75-94.
- Bozkurt, Öznur. – Yurt, İrfan. "Kurumsal İtibar Yönetimi Algısının Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi: Akademik Personel Üzerine Bir Araştırma". *International Journal of Economic and Administrative Studies*, (2015).
- Çakır, Çiğdem. "Dağıtılmış Liderlik İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışı arasındaki İlişkide Örgütsel Kimliğin Aracı Rolü". *Turkish Studies - Educational Sciences* , (2019), 1189-1209.
- Çelik, Mazlum. *Örgüt Kültürü ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı-Bir Uygulama-*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007.
- Çelik, O. Tayyar. *Ortaokul Öğretmenlerinin Örgütsel Politika Algularıyla, Örgütsel Bağlılıkları ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişkinin Analizi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Çelik, O. Tayyar. -Üstüner, M. "Ortaokul öğretmenlerinin örgütsel politika algıları ile örgütsel bağlılıkları ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (1) (2020), 120-135.
- Çetin, Fatih. vd. "Örgütsel Bağlılığın Tükenmişlik İle İlişkisi: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (2011).
- Çınar, Süheyla O. *Okul Müdürlerinin Güç Kaynakları ile Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve Örgütsel Kimlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.

Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Çobanoğlu, Fatma. *İlköğretim Okullarında Örgütsel Kimlik ve Örgütsel Etkililik (Denizli İli Örneği)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.

Dağlı, Abidin. vd. "Örgütsel Bağlılık Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 / 68 (2018), 1765-1777.

Demirel Yavuz. -Tohum Enes U. " Örgütsel öğrenmenin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkisi", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7 Sayı:2 (2018).

Demir, S.- Yaşbay Kobal, H. "Örgütsel kimlik algısının örgütsel bağlılığa etkileri: Hakkari Devlet Hastanesi örneği". *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24(1) (2021), 109-126

Demiröz, Seva. *Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışları, örgütsel imaj algıları ve öğrenci başarıları arasındaki ilişki*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.

Duman, Şirin A. Paşamehmetoğlu, Aysın. vd. "Örgütsel Kimlik Algısı, Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma". *Journal of Business, Economics and Political Science*, 4/2 (2013) 75-89.

Dutton, Jane E. vd. "Organizational images and membership commitment". *Administrative Science Quarterly*, 34 (1994), 239-263.

Erdoğan, Pınar. - Bedük, Aykut. "Örgütsel Sinizm İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki: Sağlık Sektöründe Bir Araştırma". *Sosyoteknik Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 3 / 6 (2013).

Ertürk, Alper. "Örgütsel iletişim ve adalet algılarının örgütsel kimlik algısı üzerindeki etkileri". *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, cilt 3, sayı 2 (2003), 147-170.

Ertürk, Ramazan. "Öğretmenlerin Örgütsel Adalet ve Örgütsel Kimlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Eğitim Kuram ve Araştırmaları Dergisi*, 4 / 1 (2018), 89-98.

Ersözlü, Alpay. *Okul Yöneticilerinin Yönetmelik Güçlülük Düzeylerinin Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılık, Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve İş Doyumuna Etkisi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.

- Güneş, Aykut. -Küçüksüleymanoğlu, Rüyyam. "Öğretmenlerin Örgütsel Adalet Algıları ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışları arasındaki ilişki". *Yaşadıkça Eğitim*, 34 (2) (2020), 313-330.
- Guven, Murat. *Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişki*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Gürbüz, Sait. "Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ile Duygusal Bağlılık Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma". *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/1 (2006), 48-75.
- Hepkon, Zeliha. "Kurumsal Kimlik İnşasını Belirleyen Faktörler: Bir Literatür Taraması". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 2 / 4* (2003), 175-211.
- Kalfaoğlu, Serap, Çelik, Adnan, Kalfaoğlu, Volkan. "Çalışanların Psikolojik Güçlendirme Algılarının Örgütsel Kimliklenme Düzeyleri Üzerine Etkileri Araştırması". *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 5 / 11 (2018), 24-43.
- Karakaya, Yunus E. - Karademir, Tamer. "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri". *Spor Bilimleri Dergisi*, 24 / 1 (2013), 37-44.
- Karacaoğlu, Korhan. -Güney, Y. Soner. "Öğretmenlerin örgütsel Bağlılıklarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışı üzerindeki etkisi: Nevşehir ili örneği". *Öneri*, (2010), 137-153.
- Karaman, Abdullah.-Aylan, Serkan. "Örgütsel vatandaşlık". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1) , (2012), 35-48.
- Kılıçkaya, Hatice. *İmam Hatip Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik algıları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki (İstanbul Örneği)*, İstanbul: Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019
- Kıranlı-Güngör, Semra. -İlişen, Elif. "Öğretmenlerin Örgütsel Destek Algıları ile Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin Analizi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1) (2018). , 962-977 .
- Koçak, Osman. *Okul Yöneticilerinin Otantik Liderlik Davranışları ile Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Köybaşı, Fatma. , Uğurlu, Celal. T. - Ceylan, Neslihan. "Okullarda Örgütsel Bağlılık Yaratan Bir Öncül olarak İmaj". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* , (34), (2017) , 155-172.

- Kurşunoğlu, Aydan, Bakay, Emin, Tanrıoğen, Abdurrahman. "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılık Düzeyleri". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 28 / 28 (2010), 101-115.
- Meyer, John P.- Allen, Natalie J. - Smith, C. A. Commitment to organizations and occupations: Extension and test of a three-component conceptualization. *Journal of Applied Psychology*. 78, (1993), 538-551.
- Milli Eğitim Bakanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri 2019-2020 Örgün Eğitim*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara: 2020.
- Muçaoğlu, Duygu. *Çalışanların Arkadaşlık, Başarı ve Statü Çabaları ve Bu Çabaların Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarıyla İlişkisinin İncelenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. 2006.
- Naktiyok, Serkan. "Otel Çalışanlarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının İş Performansı Üzerine Etkisi: Sivas İlinde Bir Uygulama". *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7/2 (2019), 1057-1076.
- Pallant, Julie. *SPSS Kullanma Kılavuzu (S. Balcı ve B. Ahi, çev.)*. Ankara: Nobel Yayınları, 2015.
- Podsakoff, Philip M.- MacKenzie, Scott B. Organizational citizenship behaviors and sales unit effectiveness. *Journal of Marketing Research*, 31/1 (1994), 351-363.
- Podsakoff, P.M., Mackenzie, S.B., Moorman, R.H. & Fetter, R. "Transformational Leader Behaviors And Their Effects on Followers' Trust In Leader, Satisfaction, And Organizational Citizenship Behaviors". *Leadership Quarterly*, 1/2 (1990), 107-142.
- Polat, Soner. *Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet algıları, örgütsel güven düzeyleri, örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Doktora tezi, 2007.
- Polat-Dede, Nurten. "Örgütsel Vatandaşlık Davranışı: Kuramsal Bir Çalışma". *Ekonomi, İşletme, Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3/1 (2019), 294-304.
- Salihoğlu, Güneş Han. "Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı arasındaki ilişki(Çorum ilinde hastane çalışanlarına anket uygulaması)". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5/1, (2013).
- Sezgin, Feridun. "Örgütsel Vatandaşlık Davranışları: Kavramsal Bir Çözümleme ve Okul Açısından Bazı Çıkarımlar". *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25/1 (2005), 317-339.

- Sezgin, Ferudun. "Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığının Bir Yordayıcısı Olarak Okul Kültürü". *Eğitim ve Bilim*, Cilt 35, Sayı 156 (2010).
- Sönmez Emre.- Cemaloğlu, Necati. "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki İmaj Algısı İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 17/4 (2017), 2117-2141.
- Şanlı, Önder, -Arabacı, İ. Bakır. "Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik ve Örgütsel İmaj Algılarının Örgütsel Bağlılıklarına Etkisi". *Education Sciences (NWSAES)*, 11(3) (2016) 126-152.
- Şişman, Mehmet. *Eğitimde Mükemmellik Arayışı Etkili Okullar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.
- Tabak, Hasan. – Boyacı, Mehmet. "Öğretmen örgütsel kimlik algısı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52 (2019), 96-117.
- Taşdan, Murat. "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Kimlik Algıları". *Eğitim ve Bilim*, Cilt 40, Sayı 180, (2015) 327-342
- Tsui, KT, Cheng, YC. "School organizational health and teacher commitment: A contingency study with multi-level analysis". *Educational Research and Evaluation*, 5(3), (1999), 249-268.
- Titrek, Osman. vd. "Öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin görüşleri". *Akademik Bakış Dergisi*, 17(2009), 1-28.
- Topaloğlu, Melih. vd. "Öğretmenlerin örgütsel bağlılığının bazı temel faktörler açısından analizi". *Kamu-İş*, C:9, S:4 (2008).
- Tosun, A. - Bostancı, A. B. "Okulların DNA profilleri ile öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişki". *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3) (2019), 1115-1127.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK, 2010.
- Tüzün, İpek Kalemci. *Örgütsel Güven, Örgütsel Kimlik ve Örgütsel Özdeşleşme ilişkisi; Uygulamalı bir çalışma*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.
- Tüzün, İpek Kalemci. -Çağlar, İ. "Örgütsel Özdeşleşme Kavramı ve İletişim Etkinliği İlişkisi". *Journal of Yaşar University*, 3/9 (2008), 1011-1027.
- Tüzün, İpek Kalemci, Özdoğan, F. Bahar. "Örgütsel kimliğin pazar odaklılıktaki rolü". *Journal of Management and Economics Research* 4 / 6 (2006), 88-98.

- Okay, Ayhan. *Örgüt kimliği*, İstanbul: MediaCat Yayınevi, 2000.
- Organ, Dennis W. *Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome*. Lexington, MA: Lexington Books, 1988.
- Orçanlı, Kenan. vd. "İş Güvencesizliğinin İş Performansına Etkisinde Örgütsel Kimliğin Aracılık Etkisi". *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 12/18 (2019).
- Özkan-Hıdıroğlu, Yeliz. *Öğretmenlerin Güçlendirilmesinin Örgütsel Bağlılık, Mesleki Bağlılık ve Okullardaki Örgütsel Vatandaşlık Üzerindeki Etkisi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Uğurlu, Celal T. - Arslan, Cihat. "Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik ve Okula Güven Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Elementary Education Online*, 14/1 (2015), 72-85.
- Uysal, Şengül. vd. "Türkiye'de Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarını Etkileyen Faktörler: Bir Meta-Analiz Çalışması". *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6/2 (2019), 183- 202.
- Varlı, Hanifi. *Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkiler*. Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Yılmaz, Ercan. vd. "İlköğretimde Çalışan Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *International Academic Research Congress*, (2016).
- Yılmaz, Kürşat. "Kamu ortaöğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel vatandaşlık davranışları ile ilgili görüşleri". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1) (2010), 1-16.
- Yorgancıoğlu-Tarcan, Gamze. vd. "Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışının İncelenmesi: Sağlık Çalışanları Üzerine Bir Araştırma". *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22/1 (2019), 157-180.
- Yorulmaz, Alper -Çelik, Sabri. "İlkokul öğretmenlerinin örgütsel bağlılık, örgütsel sinizm ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki". *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6/1, (2016), 161-193.